

Tijdschrift voor Tandheelkunde

MAART 1935

XLII JAARGANG AFLEVERING 3

DE MAATSCHAPPIJ-VERGADERING

II.

Zondagmorgen 27 Januari.

De ochtendvergadering werd geopend met een climax van critische beschouwingen over het voorstel van het H. B. om — na de ampele voorbereiding door de betreffende commissie — thans over te gaan tot het sluiten van een collectieve overeenkomst met de Vereniging van Laboratoriumhoudende Tandtechnici. Naar *V i s s e r* ter inleiding mededeelde, had de commissie, na de in de afdelingen gerezen bezwaren tegen de ontworpen tarief-overeenkomst, nogmaals een bespreking gevoerd met genoemde vereniging, waarbij van beide zijden goed gevonden was om het concept-tarief aan een herziening te onderwerpen. Een afdelingsgewijze tariefregeling, gelijk in overweging was gegeven, zou, indien dit denkbeeld voor verwezenlijking vatbaar was, in elk geval in officieel contact tot stand moeten komen.

V a n E u p e n zag geen heil in een tarief; het zwaartepunt lag volgens hem in de verplichting der leden om bij de aangesloten tandtechnische laboratoria hun werk te laten maken. *V i s s e r* zou het hiermede eens kunnen zijn, ware het niet, dat de vereniging bij statuut had besloten tot een minimum-tarief, waaraan onzerzijds niet kan worden getornd. De bedoeling der overeenkomst was voorts om waarborgen te hebben voor een goede arbeidsregeling der tandtechnische werknemers om aldus in de toekomst onbevoegde uitoefening te voorkomen. *V a n E u p e n* kon deze waarborg uit de overeenkomst niet afleiden; het gevaar bleef bestaan, dat ontslagen of met hun loon ontevreden technikers ook in het vervolg zouden trachten hun bestaan te zoeken of te verbeteren langs wettelijk verboden wegen. De *v o o r z i t t e r* had echter voldoende vertrouwen in het doorzicht der commissie om al deze factoren te elimineeren.

R e n g e r s stelde als feit, dat de laboratoriumhouders onderling reeds een tarief hebben, waaraan in de praktijk niet de hand wordt

gehouden. Wat voor waarborgen zijn er, zoo vroeg hij, dat zulks ook met het nieuwe tarief niet gaat gebeuren? De voorzitter was overtuigd, dat beide partijen naar goeder trouw de overeenkomst zullen trachten na te leven, waarmee deze trouwens zou staan of vallen.

Verder dan de genoemde critici ging Paesi, die in bestaande (wan)verhoudingen tusschen tandartsen en technici een aanwijzing vond, dat de tijd niet rijp was voor een collectieve overeenkomst, voor en aler allerlei ongewenschte toestanden waren opgeruimd. Tot deze laatste rekende hij het (door van Erp gesignaleerde) verstrekken van voorschotten door laboratoriumhouders aan jonge tandartsen en het in de schuld staan van practici bij hun technische medewerkers, hetwelk volgens hem niet van den laatsten tijd was en in omvang niet onderschat moest worden. De voorzitter zag in deze individueele standsonwaardige verhoudingen geen beletsel voor een organisatorische regeling, zegde echter toe om repressief alles te zullen doen om aan de gewraakte toestanden paal en perk te stellen. Na deze schermutseling werd het H. B. gemachtigd om de voorgestelde overeenkomst aan te gaan.

Nog meer kwamen de tongen los over de bepalingen betreffende het kliniekwezen. De in 1933 aan het bindend besluit gegeven uitbreiding, waarbij toestemming van het H. B. vereischt wordt voor „elke wijze van praktijk-exploitatie anders dan in de particuliere praktijk”, ging gepaard met een stel voorwaarden, waarvan de toestemming afhankelijk werd gesteld. De opgedane ervaring deed het H. B. besluiten in die voorwaarden wijziging te brengen, in hoofdzaak neerkomende op een verbod om aan de verkregen toestemming in het openbaar bekendheid te geven en om voortaan het praedicaat „erkend” enz., alleen te verleenen aan poliklinieken voor sociaal-tandheelkundige doeleinden.

De door de Mij. gestelde voorwaarden waren in de eerste plaats voor Sanders aanleiding tot uitvoerige critiek op deze naar zijn meening in wezen en gevolgen zeer belangrijke regeling, die niet alleen als een technische verbetering was te beschouwen. Dat een polikliniek, voor welker oprichting toestemming was verleend, niet als „reclame-object” mocht worden gebruikt, ging naar zijn gevoel verder dan de noodzakelijkheid gebod, daarin kon hij niets onbehoorlijks zien omdat men bezwaarlijk kon beletten, dat aan het bestaan eener dusdanige inrichting bekendheid werd gegeven.*).

*) Berman zag in het oprichten van een kliniek een bewijs van onvermogen om in de particuliere praktijk voldoende emplooi te vinden en beschouwde het als het tegendeel van reclame, de kliniek zelf als een „anti-reclame-object”!

Meer bezwaar nog had hij tegen het voorschrift van een welstandsgrens, „waaraan (gelijk nadrukkelijk werd gestipuleerd) streng de hand moet worden gehouden”. Dit laatste sprak, meende hij, vanzelf; aan alle bepalingen van de Mij. werd naar hij verwachtte, de hand gehouden. Men zou daar dus uit moeten lezen, dat de Mij. een welstandsgrens dwingend wil voorschrijven, welke welstandsgrens werd bepaald door de hoegrootheid van het inkomen, met inachtneming van enkele andere factoren. Hoe stelde het H. B. zich de contrôle daarop voor? Hij vreesde, dat door dit voorschrift leden van de Mij. vervreemd werden, die meenden hieraan niet te kunnen voldoen. Vanzelf sloot zich hierbij aan de kwestie of aan de te stellen voorwaarden terugwerkende kracht werd verleend met betrekking tot klinieken, die reeds vroeger waren opgericht. Eenerzijds zou dit laatste haken en oogen kunnen opleveren voor hen, die zich daarin niet wilden schikken, anderzijds zouden bij een ongelijke behandeling van reeds bestaande en op te richten klinieken jonge collega's extra moeilijkheden ondervinden bij de concurrentie tegenover oudere en reeds „goed ingevoerde” instellingen.

De voorzitter gaf tot goed begrip van de portée der schriftelijke toelichting nog een uiteenzetting van wat het H. B. met haar nieuwe voorwaarden beoogde, n.l. de oprichting van klinieken door de afdelingen te bevorderen, welke klinieken uitsluitend het practicaat zouden kunnen verwerven. Hierdoor zou de Mij het heft in handen kunnen houden en het niet geven aan (groepen van) tandartsen, die door stichting van klinieken de jonge collega's het bestaan moeilijk, zoo niet onmogelijk zouden kunnen maken. Daarom was ook de contrôle gedacht in handen van de betreffende afdeling ter bevordering van een harmonieuze verstandhouding, vooral met het oog op de belangen der laatsten. Voor het algemeene toezicht op de naleving der gestelde voorwaarden had het H. B. zich een kliniek-commissie voorgesteld met uitgebreide bevoegdheden om mogelijke misstanden, waarvoor het gevaar niet denkbeeldig was, te kunnen tegengaan. Met Sanders was de voorzitter van meening, dat een inkomensgrens de voorkeur verdiende boven het zoeken van een maatstaf voor den welstand, al gaf B e r m a n hieraan de voorkeur, omdat aldus het bezit van vermogen, zij het onrendabel, is aanmerking kon worden genomen. In overleg met de ter plaatse gevestigde tandartsen zouden de inkomensgrenzen worden vastgesteld. Bij blijvende onwil om daaraan de hand te houden, zou de verleende toestemming weer kunnen worden ingetrokken. Terugwerkende kracht wenschte het H. B. niet aan zijn voorwaarden te verbinden, al erkende de praeses het bezwaar, dat daardoor ongelijkheid in de concurrentie zou kunnen ontstaan.

H o l t h a u s was sceptisch gestemd ten aanzien van het in acht nemen der gestelde inkomensgrens, analoog aan de ervaring bij de ziekenfondsen, doch S a l o m o n s zag in de natuurlijke contrôle der plaatselijke collega's een voldoende rem op eventueele ontduiking. In geval van klachten, zou het H. B. niet aarzelen om handelend op te treden.

Ook over de praktische contrôle op de inkomens der bezoekers van een kliniek werd men het niet dadelijk eens. V a n H a s s e l t achtte het niet noodig om inzage van het aanslagbiljet voor de inkomstenbelasting te vorderen. Wanneer iemand, die ter plaatse goed bekend was, op gezette tijden de patiëntenlijst zorgvuldig naging, was het mogelijk om personen voor wie de kliniek niet bestemd was, te weren. Deze gemoedelijke contrôle achtte S a n d e r s echter niet in overeenstemming met de termen waarin het H. B. haar voorwaarden ten deze had vervat; een „streng” de hand houden aan een inkomensgrens was niet synoniem met het afgaan op indrukken, gelijk bij de bovengenoemde wijze van contrôle als systeem werd gevolgd. Mocht de ervaring inderdaad hebben uitgewezen, dat vele lieden, wier inkomen kennelijk uitgaat boven de gestelde grenzen, van klinieken gebruik maken, dan was een strenge contrôle geëndiceerd. P a e s i bestreeds 's voorzitters opvatting omtrent het aantal klinieken; volgens hem waren het er niet enkele, doch reeds vele en rigoureuse contrôle op de bezoekers was niet misplaatst; dat moest men er maar voor over hebben en wie zich daaraan niet wilde onderwerpen, hoorde in de particuliere thuis.

Intusschen was de v o o r z i t t e r niet bereid om ter vergadering te beslissen over de wijze waarop het algemeene toezicht zal worden uitgeoefend; dit wenschte hij over te laten aan de in te stellen kliniek-commissie. V i s s e r trok uit de gedachtenwisseling de conclusie, dat het aanbeveling verdiende om zoo spoedig mogelijk *alle* klinieken onder de nieuwe bepalingen te brengen, eventueel langs den weg van bespreking met de leiders ervan. S a n d e r s constateerde met ingenomenheid, dat de voorzitter toegankelijk bleek voor dit denkbeeld en beval het aan, opdat geen tweërlei recht zou worden geschapen voor oudere en nieuwe inrichtingen. Begon er dus reeds aardig wat toenadering te ontstaan aan weerskanten van de groene tafel, over de kwestie van de welstandsgrens was men het nog lang niet eens. De v o o r z i t t e r, bijgestaan door P a e r l, achtte het D. B. gerechtigd, om de gevraagde toestemming afhankelijk te stellen van de invoering ervan. S a n d e r s daarentegen achtte, op grond van een betreffende uitspraak van het hoogste rechtscollege in de Mij., het H. B. niet bevoegd, vóór de Mij. de vigeerende bepalingen in overeenstemming zal hebben gebracht met

de wenschen van het D.B. Een motie-V i s s e r *), middelerwjl aangepast aan de gebleken verschilpunten, bracht de oplossing en herstelde den vrede, die ook door den voorzitter reeds was nagestreefd met de toezegging, dat de nieuwe voorwaarden zoo noodig in gewijzigden vorm nogmaals ter goedkeuring aan de (zomer)vergadering zullen worden voorgelegd. Tevens verbond de praeses zich, op verzoek van P a e r l, om ook bij de „nomenclatuur” der klinieken een oog in het zeil te houden. **)

Zoo was dus ten leste aan ieders verlangen tegemoet gekomen en kon worden overgegaan tot de (her)verkiezing van de leden der C. Z. C., die alle in hun functies opnieuw werden bevestigd.

Bleef over de rondvraag. M i j n a r e n d s vestigde de aandacht op het bestaan van een particulier opleidings-instituut voor tandheelkundige studenten, waarover, gelijk bleek, ook een brief bij het D. B. was ingekomen. Deze was in handen gesteld van de O.- en E.-commissie en de voorzitter hoopte in een volgende vergadering nadere mededeelingen te kunnen doen. P a e s i verzocht maatregelen tegen credietverleening (natuurlijk op voor de betrokkenen bindende voorwaarden) aan jonge tandartsen; G ö t t l i c h bepleitte matiging in het houden van enquêtes en beperking tot zeer belangrijke aangelegenheden. P a e r l besprak de concurrentie die het Tandheelkundig Instituut de jonge tandartsen in Utrecht en omgeving aandoet door den lagen prijs der protheses, waarover zij zich ernstig beklaagden. En voor het laatste kwam nogmaals de omzetbelasting ter sprake, thans in ethische gedaante. T e u l i n g s achtte het „standsonwaardig” om op de nota deze in rekening te brengen. S a n d e r s vond de „figuur” niet fraai, maar onderschreef niet dat oordeel; de Mij. had niet het recht in te gaan tegen wettelijke

*) „De algemeene vergadering, gehoord de discussie in verband met de voorstellen inzake praktijk-exploitatie anders dan in de particuliere praktijk,

„overwegende, dat in bestaande toestanden niet steeds onmiddellijk verandering kan worden gebracht,

„dat deze toestanden echter, voor zoover in strijd met de vastgestelde regelen, zoo spoedig mogelijk hiermede in overeenstemming moeten worden gebracht,

„spreekt den wensch uit, dat alle leden der Mij., die poliklinieken exploiteeren, ernaar streven zoo spoedig mogelijk de organisatie van hun klinieken aan de bovengenoemde regelen aan te passen.”

**) Vóór de vergadering had men zich nl. bezig gehouden met den naam van de nieuwe Haagsche tandklinik, de „Hatand”, en men vroeg zich niet zonder bezorgdheid af waar het heen moest, als men elders b.v. in Rotterdam op dezelfde wijze een naam ging verzinnen!

maatregelen door deze onwaardig te verklaren; de belasting was bedoeld om door den verbruiker te worden gedragen; met dit feit verviel verdere commentaar.

Waarna Visser de gevoelens der vergadering vertolkte door den voorzitter dank te zeggen voor zijn bereidheid tot een nieuwe zittingsperiode.

B.

ZILVEREN JUBILEUM VAN DE NEDERLANDSCHE VEREENIGING TOT BESTRIJDING VAN HET TANDBEDERF „HET IVOREN KRUIS”

DE JUBILEUM-TENTOONSTELLING GEOPEND

Toen wij Vrijdag 1 Maart het tentoonstellingsgebouw van den Rotterdamschen Kunstkring betraden vonden wij daar reeds een uitgelezen gezelschap belangstellenden bijeen. Reeds dadelijk viel daarbij de figuur op van den minister voor Sociale Zaken, Prof. Slotemaker de Bruïne. Blijkbaar was de toezegging, om de tentoonstelling te openen, wel zeer ernstig geweest, getuige het feit, dat het 's morgens ingekomen bericht van verhindering later weer werd herroepen. Wij kunnen ons over deze overheidsbelangstelling slechts verheugen! En moge „het Ivoren Kruis” dankbaar zijn, dat zij aldus de aandacht der regeering nog weer eens op de waarde van de tandheekkundige volksverzorging heeft weten te vestigen.

Behalve den minister, zagen wij nog den Burgemeester van Rotterdam, Mr. P. Droogleevers Fortuyn; dr. N. M. Josephus Jitta, voorzitter van den Gezondheidsraad; de Rotterdamsche wethouders Nivard en Stemering; dr. J. E. Feisser, directeur van den G. G. D.; dr. A. Hijmans, leider van het geneeskundig schooltoezicht en nog tal van anderen, waaronder de voorzitters der drie groote tandheekkundige vereenigingen.

Voorzitter J. J. Backer Dirks heette de aanwezigen welkom met de volgende rede:

Excellentie, Mijnheer de Burgemeester van Rotterdam, Mijne Heeren Leden van het Eere-Comité voor deze te openen tentoonstelling voor Mond- en Tandhygiëne, Eere-Leden der Vereeniging, gij, vele belangstellenden op het gebied der geneeskundige volksverzorging, der medische en der tandheekkundige wereld en gij allen, die door Uw aanwezigheid blijk geeft van belangstelling in deze gebeurtenis, ik heet U allen hartelijk welkom.

De Nederlandsche Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf „Het Ivoren Kruis” is op den dag van haar 25-jarig bestaan in hooge mate verheugd en vereerd door Uw aanwezigheid en wel in de eerste plaats door het feit, dat U, Excellentie, zich bereid heeft verklaard om deze tentoonstelling te openen. De Vereeniging mag en kan daarin toch het bewijs zien, dat de wijze waarop zij ernaar streeft, om te komen tot verbetering der tandheekkundige volksvoorziening, de goedkeuring van de Nederlandsche Regeering en de persoonlijke sympathie van Uwe Excellentie draagt, evenals zij gedurende het leven van onze betreude Beschermvrouwe H.M. de Koningin-Moeder, van haar zijde steeds een daadwerkelijke belangstelling bij alle voorkomende gelegenheden heeft mogen ontmoeten.

Een oude Arabische spreuk zegt: „De mond is de ingangspoort voor den dood.” Al moge deze spreuk in het algemeen overdreven klinken, de huidige stand der wetenschap zal een samenhang tusschen den gezondheidstoestand van den mond en het verdere lichaam niet betwijfelen. De aanvaarding van deze waarheid heeft in medische kringen de belangstelling voor de tandheekkunde doen toenemen en ook het verantwoordelijkheidsgevoel voor den tandarts vergroot. Om ook bij het publiek dit besef te doen doordringen, heeft veel moeite gekost en ook thans is het nog niet ten volle gelukt om onwetendheid en onverschilligheid te verbannen. Intusschen is er veel bereikt en wat er aan vóóroordeelen en gemis aan belangstelling overwonnen is, mag mede als het resultaat beschouwd worden van het werk der Nederlandsche Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf.

Intusschen zijn de bemoeiingen der Vereeniging in de laatste jaren in geheel andere banen geleid. Toen eenmaal aanvaard was, dat het tandbederf moest beschouwd worden als de meest verspreide volksziekte, toen moest ook naar middelen worden uitgezien, om aan de bredere lagen der samenleving de noodzakelijke hulp te verschaffen. Hierin te voorzien door daadwerkelijke hulp, door oprichting van klinieken, lag niet in de lijn der Vereeniging en zou trouwens, waar zij slechts op eigen middelen aangewezen was, ook ver buiten haar mogelijkheden liggen.

Wel heeft haar actie bewerkstelligd, dat er door anderen, gemeentelijke lichamen, ziekenfondsen en plaatselijke vereenigingen, naar verbetering voor de tandheelkundige verzorging van het volk werd uitgezien.

Maar haar grootste kracht heeft zij vooral in andere richting beproefd. In Duitschland en Amerika zijn reeds sedert 25 jaren meer rationeele wegen ingeslagen, om het euvel van het tandbederf te bestrijden. Gewapend met de wetenschap, dat elk tandbederf, hoe uitgebreid ook, met een klein defect begint, dat gemakkelijk te behandelen is, als het maar bijtijds wordt ontdekt, stond voor de sociaal denkende menschen aldaar de weg open, om uit het moeras van deze volksziekte te geraken. Het jeugdige kind begon de aandacht te vragen, de bakens moesten verzet worden en de therapie van den mond van den volwassene, die tot dat tijdstip op het eerste plan stond bij de uitoefening van het tandheelkundig beroep, moest plaats ruimen voor het veel nuttiger en dankbaarder terrein der prophylaxis.

Het Deutsche en Amerikaansche voorbeeld, waar in sommige plaatsen de jeugd voor 95% met een gesaneerd gebit de lagere school verliet, vormde een schrille tegenstelling met den toestand hier, waar volgens het onderzoek in de Haagsche scholen in 1916, bij de kinderen tusschen 6 en 14 jaar bij 78% tandbederf werd aangetroffen.

De ingespannen pogingen om naar verbetering te streven, gevoerd door de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde en door onze Vereeniging, hebben na jaren van decepties en tegenslagen toch uiteindelijk het pleit voor de systematische rationeele schooltandverzorging gewonnen! In een reeks van plaatsen werd zij ingevoerd en er heerscht bij ons de vaste overtuiging, dat dit aantal Diensten nog belangrijk zou zijn uitgebreid, indien niet de economische toestand van Rijk en Gemeenten aan deze lichamen een ingrijpende bezuiniging op de sociale lasten zou hebben opgelegd. Met somberheid zien we in enkele plaatsen verdwijnen, wat na jaren van strijd was bereikt. Een groote troost is er bij! Nergens werd zij opgeheven, omdat zij te lijden had onder gebrek aan belangstelling of omdat de resultaten door den Gemeentelijken Geneeskundigen Dienst onbevredigend geacht werden. Er is zelfs iets nieuws uit geboren! In plaatsen als 's-Gravenhage en Nijmegen hebben de ouders een dusdanige sympathie voor deze gemeentezorg aan den dag gelegd, dat zij hun kinderen niet meer wenschen beroofd te zien van deze voordeelen en dat zij, door geringe bijdragen, hand in hand met de Gemeente, de gemeentelijke schooltandverzorging hebben gered!

De latere vorderingen der wetenschap hebben intusschen geleerd, dat de meest doelmatige prophylaxis nog eerder moet beginnen.

De kleuter, de zuigeling en, waar het gebit van het kind reeds vóór de geboorte ten deele wordt aangelegd, vraagt ook de toekomstige moeder de aandacht. In samenwerking met enkele nationale vereenigingen voor preventieve geneeskunde, is „Het Ivoren Kruis” thans in deze richting werkzaam.

Wanneer U zoo dadelijk de tentoonstelling zult bezichtigen, dan zal één onzer groote propagandaplatten Uw aandacht vragen. Zij wijst op het verband, dat er bestaat tusschen den gezondheids-toestand van het lichaam en van den mond, door de uitspraak: „Dens sana in corpore sano”, opgesteld naar het bekende citaat van *J u v e n a l i s*: „Mens sana in corpore sano”.

Er is bijna geen plaats in de klassieke literatuur, die meer uit het verband gerukt, wordt aangehaald. Want *J u v e n a l i s* geeft dit niet als een gevolgtrekking, maar wijst in zijn satyre op de overdrijving der lichamelijke verzorging, waarbij hij de verzuchting slaakt: „Orandum est”: bidden jelui maar, dat er een gezonde geest in jelui gezonde lichaam blijve schuilen.

Orandum est ut sit, mens sana in corpore sano.

Mag ik thans ook deze inleiding besluiten, met den wensch, dat bij alle zoo noodzakelijke preventieve zorgen voor het kind, ook de tandheelkundige voorzorgen de plaats mogen innemen, die zij op grond van het belang voor het opgroeiende geslacht zoo ten volle verdienen. En ik druk dit uit, door wederom *J u v e n a l i s* te citeeren, thans in juisten vorm naar de gedachte, maar niet naar de woorden:

Orandum est, ut sit dens sana in corpore sano.

Met deze woorden zal ik eindigen en heb ik de eer om het woord te geven aan Z.Exc. den Minister van Sociale Zaken.

Z.E. de Minister voor Sociale Zaken, Prof. Slotemaker de Bruïne antwoordde als volgt:

Rede minister Slotemaker de Bruïne.

Minister Slotemaker de Bruïne, die gaarne aan de openingsplechtigheid zelve eenige woorden wilde doen voorafgaan, verklaarde het werk van de Nederlandsche Vereeniging tot bestrijding van het Tandbederf te beschouwen als een deel van het heele werk in het belang der volksgezondheid. Het algemeene begrip volksgezondheid is echter langzamerhand zoo

breed geworden, dat men moet gaan rubriceeren en verschillende onderdeelen in het oog vatten, al heeft men te zorgen, dat het onderlinge verband behouden blijft. Spr. gelooft, dat de arbeid op andere deelen van het gebied der volksgezondheid eer de aandacht heeft verkregen dan de strijd tegen het tandbederf, omdat de gewone mensch van de andere dingen, die zijn gezondheid belagen, gewoonlijk eer last krijgt dan van zijn gebit, waarvan hij meestal dan pas ervaring krijgt, als het, volgens de deskundigen, al te ver ermee gekomen is. Zoodat de Nederlandsche vereeniging voor de moeilijkheid stond, dat ze de aandacht moest vragen voor dingen, die geschieden vóór het oogenblik waarop de mensch herinnerd wordt aan wat hij verzuimd heeft.

Ze moest dus preventief werken. Toch stelt zij er prijs op, haar speciale taak te zien in het raam der algemeene volksgezondheid. Spr. leidt dit ook af uit den tweeden naam, dien ze zich gegeven heeft: het ivoren kruis. In het verband der vereenigingen, die zich met den kruisnaam tooien, waarbij spr. ook dien van het blauwe kruis wil noemen, heeft ze zich met dien naam ingeschakeld, ook al heeft ze, misschien omdat alle kleuren waren uitgeput, de stof gekozen en niet een kleur. In dat algemeene werk ten bate der volksgezondheid, moet zij door den bijzonderen aard van het tandbederf vooral haar aandacht wijden aan de volksvoeding. Ze doet dat door tentoonstellingen, brochures, lantarenplaatjes, enz. Spr. had bij een eersten rondgang op deze expositie een Engelsche plaat gezien, waarop een moeder werd geraden het kind voor zijn eersten tand waardeering bij te brengen. Hij weet niet of hij zelf op dien leeftijd reeds intellectueel genoeg was om die waardeering te kunnen hebben, maar in elk geval is de bedoeling, dat men moeders en kinderen moet leeren wat gedaan moet worden om ongelukken en beschadigingen te voorkomen, die anders zeker niet zullen nalaten de gezondheid aan te tasten. Uit dit oogpunt bezien kan spr. niet anders dan groote waardeering hebben voor wat de vereeniging doet om dit inzicht populair te maken. In wat de voorzitter in zijn welkomstwoord ten aanzien van Den Haag en Nijmegen heeft gezegd, ziet spr. in dezen tijd, die de overheid noopt op velerlei terrein minder te doen dan ze voornemens was of reeds deed, een aanwijzing voor wat er op het gansche gebied der sociale zorgen moet geschieden. Ouders hebben zich daar ingespannen om de tandverzorging niet te doen sneuvelen, dat wijst op een besef dat midden in het volk leeft van de mogelijkheid om met den ingeperkten steun van de overheid iets goeds, dat tot stand was gebracht, gezamenlijk te bewaren, opdat het in betere tijden weer kan worden uitgebreid. Zoo kan

iets worden bereikt, dat ons heele volk ten zegen wezen kan. Wat de overheid alleen niet kan, moet men samen dragen.

Minister Slotemaker de Bruïne zeide ten slotte de pogingen van de vereeniging te waardeeren en te begrijpen, dat ze den burgers niet alleen zeggen wil: geef wat geld, nu we dat van elders niet krijgen kunnen, maar dat ze hetzelfde, wat ze oud en jong leeren wil, ook aan hen zou vertellen, als de overheid in het geld zwom en haar daarmee steunen wilde.

Met zijn beste wenschen voor de organisatie en haar streven en voor het welslagen van de tentoonstelling verklaarde spr. haar geopend.

Over de opstelling van de tentoonstelling zelve, feitelijk niets dan lof. Het moet ondergeteekende, die reeds menigmaal heeft medegewerkt aan de opstelling van soortgelijke tentoonstellingen, van het hart, dat men sinds 1920! steeds meer routine blijkt te verkrijgen in juiste en pakkende opstelling. Aan allen, die hieraan hebben meegewerkt, ook aan de vervaardigers veler duidelijke en instructieve platen en modellen, een eeresaluut! Bijzondere vermelding verdient daarbij wel Mevrouw P. Willemsse voor de door haar ontworpen, fraai uitgevoerde reclameplaat, tevens omslagversiering van den catalogus. Een gedetailleerde beschrijving van het tentoongestelde, dat in 20 afdeelingen was onderverdeeld, zou ons te ver voeren. De meer-deskundige zal ongetwijfeld het meest zijn geïmponeerd door de historische afdeeling, ondergebracht in een aparte kamer en samengesteld uit een waarlijk buitengewone collectie, opgehuisterd door fraaie schilderijen en teekeningen, waar men naast Fauchard's eerste druk, specimen van de aller oudste tandheekkundige instrumenten bijeen vindt. Dr. J. G. de Lint, de bekende medicus-historicus gaf bij de opening nog eenige toelichtingen.

Het is onze stellige overtuiging, dat deze tentoonstelling in een daarvoor bij uitstek geschikte localiteit de beste is, die wij tot dusver op dit gebied zagen en „Het Ivoren Kruis” heeft daarmee een daad verricht, haar zilveren jubileum waardig. Een enkele algemeene bemerking zou

De opening der tentoonstelling door Z.E. Minister Slotemaker de Bruïne

men nog kunnen maken. De vraag rijst bij ons wel eens of men nog niet altijd te veel biedt, of de leek door al de boomen het bosch nog wel kan zien en of zijn aandacht niet al te veel wordt bezig gehouden door de formidabele schedel van een krokodil of een fraai verguld brugwerk op een gipsmodel. Wanneer men daartegen aanvoert het zonder deze attracties niet aan te durven en dat de kern van het bezoek toch nog altijd zal bestaan uit meer ontwikkelde leeken, die men daar tot ware „propaganda-cellen” hoopt te bombardeeren, dan moge daar veel waars in schuilen het zal toch steeds zaak blijven de historie waar het om gaat, die „van het kleine gaatje en zijn gevolgen” naast praenatale en zuigelingen-zorg, alsmede een paar pakkende orthodontische schrikbeelden midden in het volle licht te zetten en de eventueel noodzakelijke illustraties en attracties in een zeer bescheiden half-duister te houden.

Zaterdag hebben zeer velen gebruik gemaakt van de gelegenheid, om het Bestuur, dat in „Bristol” recipieerde, geluk te wenschen. Een keur van bloemstukken getuigde van de waardeering der verschillende Nederlandsche Vereenigingen. Wij willen hier van deze plaats nog eens gaarne de gelukwenschen onzer redactie herhalen. Dat wij daarbij met grooten eerbied *Leopold Frank* herdenken, een naam die wij dien dag herhaaldelijk hoorden noemen, spreekt haast vanzelf. Zijn lichtend voorbeeld en dat van den eeuwig jeugdigen *C. H. Witthaus*, die op dezen dag zijn 45-jarig jubileum als tandarts poogde te verdoezelen!, hebben het tegenwoordige Bestuur en met name de ijverige secretaresse *Mevrouw Muntendam—Isebree Moens*, den krachtigen leider *J. J. Backer Dirks* en de propaganda-voordracht-kunstenaar *A. L. J. C. van Hasselt* die groote liefde ingegeven, die hun in staat stelde bergen arbeid te verzetten om de propaganda voor een betere mondhygiëne te brengen op het huidige peil. En wanneer des avonds aan den feestdich, *Van Hasselt*

voor het Ned. Tandheelkundig Genootschap, Visser, voor de Ver. v. Ned. Tandartsen, Salomons, voor de Ned. Maatsch. en nog enkele anderen den lof-trompet hebben gestoken, dan mogen de leiders van „Het Ivoren Kruis” uit deze welgemeende hulde allerwege, de kracht putten, op den ingeslagen weg voort te gaan tot heil van de tandlijdende menschheid.

Mt.